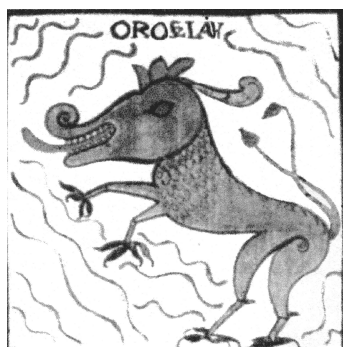

Hervay Tamás

A SÁRKÁNYOKRÓL (egy készülő disszertációból)

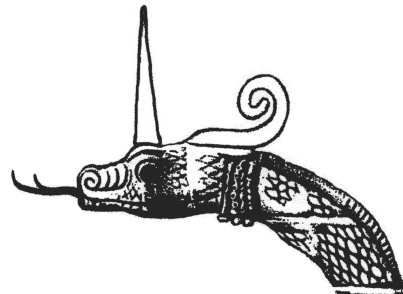
Szakedolgozatom készítése közben, az egyik sziláglompéerti mennyezetkazetta (1. ábra) megdöbbentett. „Hiszen ennek az oroszlánnak sörénye inkább pikkelyszerű, lábai sem tipikus oroszlánmancsok, taraja van, vagyis nem annyira oroszlánra, mint... mire is emlékeztet, ez a tarkóból kinyúló karikó? (Mintha a korondi edények madarait látnám!)” - Keresgéltem az emlékek és a képeim között. És megtaláltam! „Igen, ez az oroszlán az Istar-kapu sárkányára (2. ábra) hajaz!”. A két lény feje, vagyis szellemisége, egyértelműen rokon: az orr spirálszerű tekeredése, a hármasság egyértelmű jelzése, (emitt, oroszlánunkon taréj, vagy tüzes koronaszerűség, amott, az orrhát hármasszélvénye), a már említett tarkónyúlvány egyezősége, és a nyak pikkelyei, de maga a fejforma is, mely mindkettőnél hosszúkás, és inkább lapos, mint kerekded, és a kinyúló nyelv. Természetesen vannak különbözőségeik is, de azok még inkább kihangsúlyozzák számomra az egyezőségeket, sőt, rámutatnak arra, hogy a különbözőségeik kevésbé lényeges alkotóelemei a lénynek, míg a rokon vonások épp a lényegét érintőek.

Hogy itt mérleg szellemiségű lényekkel állunk szemben nem lehet kérdéses, szerkezetileg egy kalap-alakzat burkolja a fejet, vagy ha úgy tesszük, bárka a két fej maga. Ezt a képzetet az Istar-sárkány fejtetőből kinövő egyszarv-árbóca csak erősíti. A Sárkány pedig éppen a Mérleg keleti megfelelője. A későbbiekben persze látni fogjuk, nem ez az egyetlen sárkányféleség van az évkörben!

1. ábra

Sziláglompéerti „Oroszlános” mennyezetkazetta képe

2. ábra

Babiloni Kígyósárkány, mushussu fejének rajza
Átvéve Dr. Gyárfás Á. cikkéből, és általam kiegészítve

Az Istar-sárkány hátsó lábait teljesen azonosan oroszlánunk „madár” lábaital, itt még a jellegzetes pikkelyes bőr is megjelenik rajta a csüdön, míg a mellső lábak bizony valódi oroszlánmancsoknak tűnnek. Rövidre nyírt lósörényhez hasonló valami fut a nyakán a hátáig. Lelógó „bárány” füle van. A fej maga jellegzetes kígyófej, villás nyelvvel, ami azonban ismét oroszlánunk nyelvvel egyezően felfelé kunkorodik. Testét nehéz lenne besorolni, inkább általános négy lábúként azonosítható, ám teljes egészében pikkely fedeti, még felálló (és kígyózó) farkát is, mely furcsa, kampós bunkóban végződik, mit mások is skorpió farkként azonosítottak (Russel Ash 27. oldal) [nota bene: a kígyó-skorpió azonosság számunkra nem kétséges, ismervén a keleti és a nyugati zodiákus stációinak Pap Gábor professzor által kidolgozott megfeleltetési rendszerét], így a keletre kardhüvely Skorpió-farkú lény ábrázolásaival is rokonítható. Lábszárai azonban csupaszok, vagy szőrrel fedettek, ez eldönthetetlen.

Mindenképpen jelzi alkotója, hogy összetett lényről van szó, de az is látszik, már(!) nem tudja a részeket harmonikusan illeszteni a naturalisztikus ábrázolás-igény miatt.

Sziláglompéerti oroszlánunk, bár időben jóval későbbi, tökéletesen olvasható kép. Képi környezete is szerves egységet képez az oroszlánnal, magával. Ezt a hullámzó, vibráló energiahalmazt csak Vízöntő természetű jelként értelmezhetem, s mint ilyen, az Oroszlánnal szemben található.

Vagyis testiség - szellemiség, megjelenés és működés kettőse ábrázolását láthatjuk. A testen lévő sörény-pikkely hullámok folyamatos áttünése is ezt a Vízöntő tendenciát idézi meg nekünk. A fark kettős először párhuzamosan, egyenesen futó, majd megtörő jele, Pap Gábor professzorunktól oly jól ismert egyező-keresztelő tendenciát jeleníti meg, mely szintén a Vízöntő működés egyik jelzése. JéZuS KRiSZtuS, azaz GYeZu KReSZToSZ, vagyis eGYeZő KeReSZTeZő, olvassuk magyarul. S valóban a Vízöntő működése alá helyezkedés tette Jézust Krisztussá, ezért kellett Keresztelő Jánosnak alámerítenie Őt!

Innen kezdve kíváncsi lettem, vajh mi köze az orozlának a sárkányhoz, s ez hogyan jelenik meg az évköri működésrendben, illetve a különböző kultúrákban, természetesen elsősorban nálunk? Továbbá, vizsgálni kezdtem, mivé is lett mára a sárkány, hiszen az jól érzékelhető, hogy minden jelkép szellemi tartalma mára kilúgozódott, és pusztá testi megjelenésen túl nemigen mutatnak az ábrázolások, szellemi tartalmuk a régi jelentéstartalom töredéke, s az is inkább a negatívum felé mutat.

Ekkor döntöttem úgy, hogy a doktorimat a sárkányokból írom. Címe pedig legyen a következő: A Keleti és Nyugati sárkányok az Évkör tükrében, avagy hogyan lett a Sárkány, és hogyan lett Süsüvé, Szűzzé?

Legelőbb a nyelvet faggattam meg!

Sárkány szavunkat, egyetemünk törekvéseivel összhangban, először a mezopotámiai turáni nyelvvel, amit ma a tudomány sumérként tart számon, kezdtem elemezni.

Próbáljunk a belénk rögzült sémáktól eltekinteni, és a sárkány ne a sátán szinonimája legyen, mint azt a kereszténység mai hivatalos vonulatai terjesztik.

A Sár jelentése többek közt: szentséges, nagy, király.

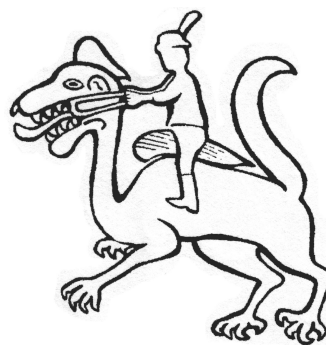
Kan vagy ka-an például: magas gondolat, szó, isteni parancsolat jelentésű.

Tehát innen a sárkány kifejezést szentséges szó, égi parancsolat, királyi gondolat tartalmakkal lehet megtölteni.

Ez eddig nagyon szép, de mi köze a sárkánynak az orozlánhoz? Illetve van-e bizonyíték erre a kap-

csolatra?

Az Oroszlán keleti váltótársa a Tigris. És keleten máig a tanítások közt találjuk az ún. tigrislovaglás művészetét. Ez abban áll, hogy ha olyan erőssel találkozol, melyek nálad erősebbek, akkor azokkal ne szembe szállj, hanem pattanj fel rájuk, lovagold meg őket, de úgy, hogy végül te irányítod a lefolyásukat, így azok szinte magukkal ragadva, de mégis az általad kitűzött célba juttatnak. No, de nálunk a lovon kívül, ami egyébiránt táltos, milyen hátassal lehet ugyanezt megcselekedni? Hát bizony erre a sárkány alkalmas, s garabonciásaink, de inkább táltosaink alkalmazták is e módszert. (3. ábra)

3. ábra

Sárkányon lovagló garabonciás rajza.
Ketes kapufaragás után (Nagy András, in: Jelképtár)

Azután beugrott egy név, egy tigrisé. Kipling: A dzsungel könyve művéből. Sir Kán (vö.: hun nyelven a tigris: sira), itt nehéz nem észre venni a sárkány szóalakot, s bizony több helyen talákoztam azóta tőlem független illetén felismerésekkel. S bár a könyv szerint a tigris egyértelműen negatív szereplő, két fontos momentumra hadd hívjam fel a figyelmet. Először is a könyv szerint sem volt mindig sötét a tigrisség, másodsor, Ráma bivaly hátán vezeti Maugli (Mag ló, Megelő, Mag élő, Mag erő) a csordát a tigris ellen, vagyis egy teremtői kiáradás, hiszen a Bivaly a Rák megfelelője keleten, mely nyilvánvalóan nagyobb erő a pusztá tigrisségnél, el tudja taposni a tigris sötét erejét. Mondhatnánk: ha a Teremtő velünk, ki ellenünk? Maugli egyébként a könyv szerint békát jelent, s ennek hangalaki megfelelői, a Bika, mint a Skorpió és a Bak, mint a Rák testisége, itt egyaránt jelen van.

Ha már a nyelvnél tartunk, hadd soroljam fel a teljesség igénye nélkül a sárkány megnevezését néhány nyelven. Igen tanulságos.

afrikai nyelvekben	draak
angol	dragon
arab	tanin (ejtsd: tinin)
arámi	ejtsd: csán-níña
bolgár	лámя (ejtsd: lámja), зме́й (ejtsd: zméi), драко́н (ejtsd: drakon)
cseh	drak
dán	drage
eszperantó	drako; drakon
finn	lohikäärme; leija
francia	dragon
görög (modem)	drakon(?)
hindi	ajgar
holland (dutch)	draak
hun (örmény forr.)	vom
ír gael	dragún
japán	tatsu; ryū
kínai	lóng, lung
latin	draco
lengyel	smok
man szigeti (manx)	dragane
német	Drache
norvég	drake; drage
olasz	drago
orosz	драко́н (ejtsd: drakón), зме́й (ejtsd: zmei)
portugál	dragao
román	balaur, zmeu
skót gael	dragon
spanyol	dragón; endriago
svéd	drake
szerb	аждаја (ejtsd: azsdaja), ала (ejtsd: ala), змај (ejtsd: zmaj)
thai	man-ghon
török	Ejder(ha), evran oszmán: sazağan (ejtsd: szazajan)
velszi	draig
vietnámi	con rồng, cò sủng

Itt kell köszönetet mondanom Mózer Istvánnak, és nejeének, Tóth Mariettának. Tőlük való többek közt az arámi és az arab sárkányelnevezés. Czeplédi Katalinnak, kitől az oszmán török megnevezés származik, s némely más párhuzamokra is rávezetett előadásával. És ha már a köszönetnél tartok, a Hopp Ferenc Keletázsiai Múzeum könyvtári dolgozóinak segítőkészségét sem hagyhatom említés nélkül!

Látható tehát, hogy általában a DRG, DRK hang-

zósor az alap. Csak érdekességképpen, a DRoG is innen származik (itt most nem elsősorban a kábítószerekről van szó!). DeRÉK szavunk is nagy, erős ember jelentésű, de a DRáGa szó is ide rokonítható. Amúgy a SaR felől szintén a nagy = derék értelmet is nyerjük. A derékhoz még annyit: a sárkánnyal való birkózás közben is derékon felül kell belevágni a sárkányt a szérűbe, akkor lehet hatástalanítani.

Van azután az SM, ZM hangzósor, ez általában a

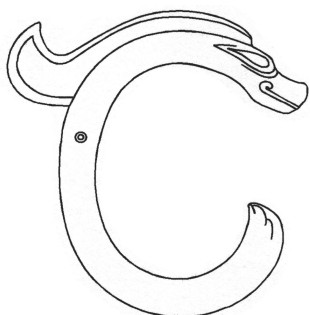
szláv. Itt a SeMMi szavunknak lehet pl. rokonságot keresni.

És talán elvezet a SZMoG-hoz, mely füstköd értelmű.

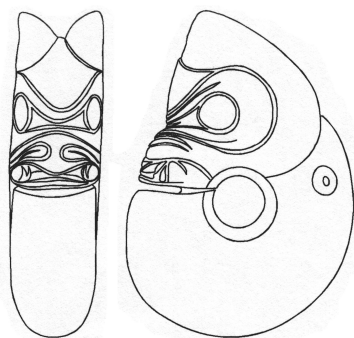
A sárkány szóhoz, mindenesetre még hasonló is csak az oszmán törökben akad, és bár a szomszéd népeknél felbukkan e kifejezés (sarkan), ez egyértelműen tőlünk ment át, ott legfőként népmesei elemként használják, és szótári alakban nem jelenik meg. Ez persze azt is alátámasztja, hogy a mesék is innen származtak oda!

További vizsgálat itt most nem feladatomban, de a doktoriban természetesen ennél messzebb megyek.

Nézzük most meg, vajon az időben hogyan alakul a sárkányok dolga. Rögtön leszögezném, miután a tudósok is úgy tartják, a nyugati sárkányképzet a keletiből származik, ezért most ősiségében csak a keleti sárkányt vizsgáljuk.

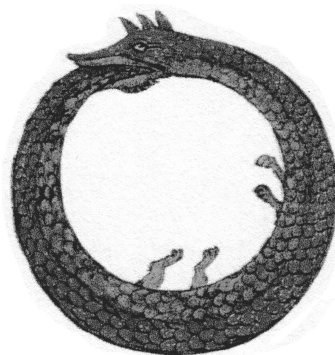
4. ábra
„C” sárkány rajza
a National Palace Museum Bulletin-jéből

5. ábra
„Pig dragon” rajza
a National Palace Museum Bulletin-jéből

A legrégebbi időkből csak ábrázolásokat ismerünk, ezeket Kr.e. 8500-6500 a későbbieket

4700-2950 közöttire datálják a kínai tudósok. E sárkánykezdemények (elnevezésük C Dragon) már bírnak a legtöbb jeggyel, ami később a sárkányt jellemzi (4. ábra). A mérlegszerű fejrész mind-egyiknek sajátja, de a mellső végtag is sokszor rá van vésve e jáde függőként értelmezett faragványokra. A rajtuk lévő lyukak ugyanis feltehetőleg felfüggesztésükre szolgáltak. A szárnyat a sörény végével azonosítják a tudósok, pedig ők nem is ismerik a SÖRÉNY-SZÁRNY hangalaki összefüggést!

6. ábra
Uroborosz (auroborosz) kígyó alkimista kéziratból
in: Nicolas J Saunders Állatszellemekek

Az előbbieknél kissé későbbi (Kr.e. 3000-1700 között), önnön farkát érő fejével ábrázolt formái (5. ábra), leginkább az uroborosz (6. ábra), a saját farkába harapó kígyó, ábrázolásokhoz hasonlítanak. Ennél is későbbre datálják az Istar-kapu sárkányait (Kr.e. 580 körül). (7. ábra) A már említett kis gyűrű alakú sárkánykák is, mint függő társaik a C Dragonok (hiszen ezek testén is ott a lyuk), a mai Kína területén kerültek elő, de mi tudjuk, hogy ott hunféle népek éltek, ezért bátran magunkénak is vallhatjuk ezeket a kis disznó-sárkányokat (tudományos elnevezésük a Pig Dragon ezt jelenti ugyanis). A Disznó, mint tudjuk, a Bika keleti megfelelője (emlékezzünk Mauglira!), tehát testi megjelenése a Skorpió-Kígyó kettősnek. Másik sárkányunk évköri helye a Bak (8. ábra), innen hurkos farka. Láthatóan disznófejű ő is, pedig festője nem ismerhette a Kína területén talált sárkánykákat! De nem ismerhette a szkíta kincseket sem! Pedig ez a sárkány (9. ábra) [Kul-Oba Kr.e. 330-320 között] szintén méltó a Pig Dragon elnevezésre. A Baksárkány feje valójában alul van (ennek kifejtése hosszabb, itt csak annyit: egy tengelymozgás, mely a kazettás mennyezet négy

sarkalatos pontot jelölő kazettáján jelenik meg: Kos, Rak, Mérleg, Bak, mutatja az energiák irányultságát az évköri működésben, és ezen érhető tetten a Bak fejeállása). Tovább vizsgálódva látható, hogy a fej helyén viszont egy fény-magocska van, hiszen ebben az időben születik meg a fény Jézus képében. És ekkor is kell születnie, ahogy leszületési helyét is a legsötétebb, legeltévelyettebb közegbe kellett helyeznie. A Baksárcány teste (is) SZaRu pikkelyes mely a SÁR és SZaRV szavakkal rokonítható. A sár az aGYaG > aNYaG analógiáit is hozza, a szarv pedig a Bikával való kapcsolatára, ill. Holdszarvúságára is utalhat. A bőr megkeményedése, elszarusodáshoz, egy hajlékony minőség megmerevedéséhez vezet. Ezzel analóg a Bak szarva, mely szellemiségének bemevedését mutatja. Sárkányunkat szárnyacskája visszafelé röppítheti csak, mancsai pedig csak RÁaKaSZKODÁs-ra > RaGaSZKODÁs-ra alkalmazsak.

7. ábra

Egy mushussu, vagy sirrus teljes alakos képe az internetről, általam körülvágva

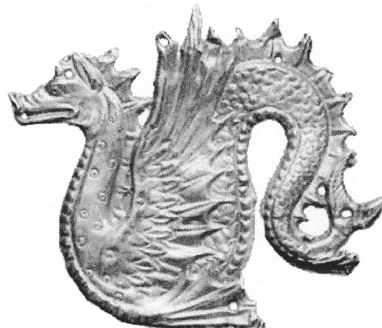

8. ábra

Bak sárkány rajza a csengersimai mennyezetről, általam átrajzolva

Már érintettük a következő évköri egységet is, ahol a Sárkány maga jelenik meg, de itt általában

párostól (10. ábra), mert a Mérleg két serpenyője tele van fénnel és sötétséggel az őszi napéj-egyenlőség idején. Ebből már gondolható, hogy meg fog jelenni a sötétség sárkánya is a vilá-gosságé mellett. Csak az a baj, hogy elbillent a Mérleg!

9. ábra

Szkíta, disznóorrú sárkány
a L' art scythe c. könyvből, általam körülvágva

10. ábra

Mérleg sárkánypár rajza, Nanaj esküvői köntösről
(Nagy András, in: Jelképtár)

Szólnunk kell még a Mérleg Holdházak közül a Kiao-sárkányról, a Szarvaskígyóról (11. ábra).

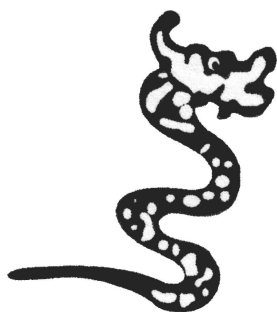
Ha már a csillagos égen járunk, bár ő nem tartozik az állatövhez, meg kell említenünk a Sárkány/Draco csillagképet (12. ábra). Az Ikrektől a Skorpióig kanyarog a teste. Ezek a sárkányok való-ságosan is itt vannak.

Vannak azonban láthatatlan, idegen, ma divatos szóval virtuális sárkányaink is.

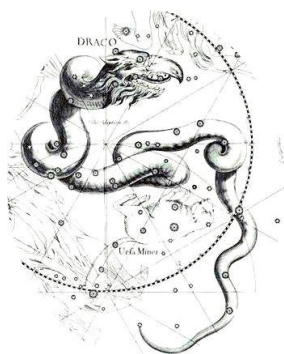
Az Ekliptikán ismertek a Sárkányfej (Rahu) és Sárkányfarok (Ketu) alakjában megjelenő felszálló ♀ és leszálló ♂ Holdcsomópontok, melyek a Nap-és a Holdpálya metszéspontjai, és azért fontosak, mert itt jöhet létre a teljes Napfogyatkozás. Ez a sárkány rabolja el, tehát a Napot.

Meséink égitest rablói, és akik a királylányokat viszik feleségnek, fontos szerepet játszanak a hagyományainkban. Ez utóbbiak általában nem esznek szüzeket, csak asszony kell nekik a várba. Egyikük-másikuk még segíti is a királylányok fiú-testvérét, hogy elvégezhesse feladatát a sógor. Ezek ember módra élő, segítő és serkentő erők. Farkas Zoltán is észrevette a SeRKeN - SaRKeNY

hangalaki megfelelést, ami nyilván nem véletlen egybecsengés.

11. ábra
A Szarvaskígyó a Kína területén talált bronztükrök Holdházállatai közül

12. ábra
A Draco csillagkép rajzi ábrázolása csillagterképen.
(Internet)

Tőle olvastam azt is, hogy táltosaink nemcsak bika, kerék, vagy tűzláng, de sárkány alakjában is küzdhetnek. Ezzel másutt még nem találkoztam. Azután itt van a táltosaink, garaboncaink által megidézett sárkányerő. Az energiák észlelhetőek, s működésük nyomán látható alakzatok, jelenések jöhetnek létre, (túl az energiák környezetre való hatásán - majdnem azt írtam, hatásán!). E működésnek következménye lehet a néphagyományunkban számtalanszor előforduló sárkányészlelés.

A meglovagolható sárkánynak, mely leginkább a kínai folyóistenségekre emlékeztethet minket, mint azt később egy mese szövegében is megfigyelhetjük, nálunk a lóp, a nádas ad otthont. Egy Kínában talált szobrocska (13. ábra) [Kr.e. 770-221 között] sárkánykígyón lovagló férfialakot jelenít meg (természetesen a tudósok ezt nem így mondják, nekik ez az állat és ember kapcsolata), lehet, hogy innen származik a sárkánylovaglás, s maradt meg nálunk a táltos-gyakorlatban?

Itt kell a Sárkánykirály palotája című mesét meg-

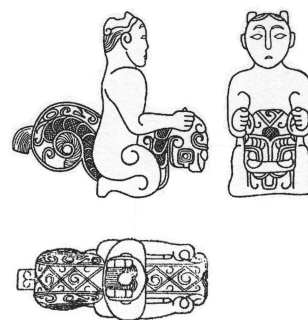
említeni, mert igen érdekes, amit az ember és a sárkány természetéről mond, és számunkra fontos következtetéshez vezet el minket.

„- Királyunk sárkány - mondta a harcos -, tehát eleme a víz... A Nap Papja meg ember, eleme tehát a tűz...”

A víz és a tűz elem nem egyenrangú, a tűz összetett elem, amiben a többi is benne foglaltatik, erről szintén Pap Gábor professzor úr egyik előadásán esett szó.

„...egy vörös sárkány rontott a terembe. ... Szeme fénylett, mint a villám, nyelve piros volt, mint a vér, testét skarlátvörös pikkelyek borították, nyakán lángolt a sörény. Zengett az ég, és villámok csapkodtak körülötte, nyomában hóvihhar meg jégeső járt. S egyszeriben felszállt az azúrkék levegőbe.”

Itt tehát a viharral járó sárkány, csak nálunk a táltos, de még a garabonciás is, meg tudja idézni, és hatalma van felette.

13. ábra
Sárkányon lovagló.
Kína területén talált szobor rajza
késői Chou kori sírból

Nem szabad megfélemednünk a sárkányról, mint az égen röptethető eszközről. Lehetséges, hogy magát a sárkány csillagképet jelenítették, meg vele először (erre utalhat az is, hogy a legelső ilyen sárkányábrázolások démon-arc jellegűek), hiszen nappal nem láthatóak a csillagok és egy szertartás sokkal láttatóbb, ha az égen megjelenik, ami egyébként nem lenne akkor, ott látható! Vajh nem azért ragaszkodunk a rombusz, vagy négyszegletes formájú sárkányhoz, mert (főleg ha a farokra csak három nagyobb csokrot teszünk) alkalmas a göncöl-szekér képét megidézni? Egyébként a sárkányrepülés analógiája lehetne a sárkánylovaglásnak, ha a sárkányrepülő ilyen dolgokban járatosak lennének.

A sárkányok óvó védő szerepéről elnökasszonyunk

Dr. Gyárfás Ágnes tanulmánya: Az élő és éltető sárkány átfogó képet ad. Itt csak felsorolom a teljesség igénye nélkül, hol mindenütt találkozunk velük ilyen szerepben:

Népmeséinkben sokszor őrzik a vár bejáratát sárkányok.

Székelykapuk kötésénél sokhelyt a felismerhetőségig fokozzák a kötés elsárkányosodását, de a kaputükrön is megjelenhet, ekkor általában a Baksárkány kerül fel, néha ugyanott oroszlán látható.

Asztalaink valaha oltárok voltak, lábaik ezért vehetik fel a sárkánykígyó formáját.

Pad oldaltámlán is megjelenő e forma, sokhelyütt templomban, de még köztéri padon is látni ilyet. (14. ábra)

Kerékvetőként egész kis szobrászati alkotásban gyönyörködhetünk. (15. ábra)

Ma, igaz, már csak dekoratív funkcióban, egyre több kínai árun, főként ruházati cikken találkozhatunk sárkánnyal.

14. ábra

Pad oldala a Ráth György Múzeum udvaráról

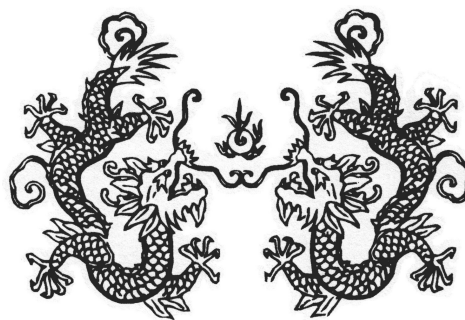

15. ábra

Kerékvető sárkány a Rákóczi útról

Pedig régen a sárkány a kínai hagyományban fontos szerepet játszott. Egy időben csak a császár volt jogosult sárkány képét hordani, s később csak az ő sárkányának lehetett öt ujja (16. ábra). Ez

egészen bizonyosan összefügg az öt elemmel. A főhivatalnokok és vallási vezetők négyujjú sárkánya a négy égtájjal, s a kisebb hivatalnokok háromujjú sárkánya az általános hármasságokkal. Itt az is látható, hogy csak a császár kötheti össze az eget és a földet, a főhivatalnokok és vallási vezetők uralkodhatnak a világ minden dolga felett, a kishivatalnokok dolga pedig a hármasságok helyes földi működtetése.

16. ábra

Ötkarmú sárkányábrázolás eredeti alapján egy mai mintakönyv alapján

A sárkány, mint erre már utaltam, összetett lény. Mint állat, az állapotszerűségeket jeleníti meg, de igen egyedi formában. Kínlódnak is azon ábrázolói, kik minél sárkányabb sárkányt akarnak készíteni, és mivel ilyen állat valóban nincs, kénytelenek összetákolni. A régiek is ezt tették, mondják, és nem veszik észre, hogy ott ez a tákolás, még azt a célt szolgálta, hogy állapotok halmazát tudják összehozni, úgy-ahogy hihető állatként, illetve eredetileg jelhalmazként.

A kínai sárkány például, a klasszikus források szerint kilenc különböző állat vagy lény jellemzőit birtokolja: a szarvas agancsát, a démon szemét, a kígyó nyakát, a kagyló hasát, a ponty pikkelyét, a sas karmát, a tigris lábát, a tehén fülét. Itt nem merülhetek bele e részletek elemzésébe, de már maga a kilencesség is mutatja, misztikus együttesről van szó, és a démon és a kagyló kivételével ismert Holdház-állatok szerepelnek a felsorolásban, melyek többsége a vizes hármasság (Kígyó-Skorpió, a Kakas-Halak illetve a Bivaly-Rák) állata éppen a Tigris kivételével, aki viszont direkt módon kapcsolódik a sárkánysághoz.

Végezetül már csak megemlítem szintjén, szólni kell a sárkány és az egyéb csodalények kapcsolatáról!

Az egyszarvúval való rokonság rögtön adódik, ha

felidézzük az Istar-kapu sárkányát. A kínai egyszarvú teste még pikkelyes is! (17. ábra)

17. ábra
Kínai egyszarvú Pap G. nyomán

A griffel, a kimérával, a tengeri kígyóval, szintén sok rokon vonása van. Érthetően, hiszen a többi lény is erők megjelenítője, s azokat általában ugyanúgy érzékelték, s érzékelik ma is kik ezekre érzékenyek, s ugyanazon állapotokat idézik elő ezen erők működései, ezért azon állatokból lesznek összerakva.

A griffet például legtöbb esetben csak a csőr különbözteti meg tőle, egyébként teljesen sárkány (18. ábra). Vannak ábrázolások, különösen szkíta területről, ahol még a szárnyas paripa is elsárkányosodik (19. ábra). Ezért lehet meg sárkányogolni?

18. ábra
Griff ábrázolás, öntöttvas állólámpa, általam körülvágva

Külön kiemelem, hogy mind az „Attila szablya”, mind a „Szent István kard” hagyományunkban „sárkányölő”! Mindkettőn sárkányábrázolást találunk! Az Attila kardon egyértelműen Mérleg sárkánypár nyújtogatja nyelvét (20. ábra), míg a Szent István kardon viking fonatos sárkányok vannak, ám a csont kopása miatt ez ma már inkább csak sejthető (21. ábra).

Itt el kellene kezdeni beszélni a mai sárkányokról, ami úgy a nyugatiakra, mint a mai keletiekre vo-

natkozik, ám erre már, hely szűke miatt, nem telik.

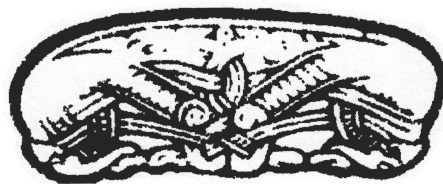
Majd a doktoriban minden benne lesz. Ott olvashatjátok kedvetekre!

19. ábra
Szkíta sárkányszárnyas ló a L' art scythe c. könyvből

20. ábra
Az Attila kard sárkányai rajzos ábrázolásban
László Gy. nyomán

21. ábra
A Szt. István kard vikingfonatos-sárkányos markolatának rajza (Nagy András, in: Jelképtár)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ash, Russel: A világ nagy csodái
 Brasinszkij, I. B.: Szkíta kincsek nyomában
 Dr. Gyárfás Ágnes: Az élő és éltető sárkány in: Ósi gyökér 2001. XIX. évf. 3. szám
 Hervay Tamás: Az asztrálmítoszi keretrendszer alapjai (Szakdolgozat)
 Hoppál M.-Jankovics M.-Nagy A.-Szemadám Gy.: Jelképtár
 László Gyula: Árpád népe
 Maspiero, Henri: Az ősi kína
 Morrison, Ian: Nagy civilizációk: Kína
 National Palace Museum Bulletin 2003 July
 Pap Gábor: Csak tiszta forrásból
 Piotrovskij, B.-Galanina, L.-Gratch, M.: L' art scythe
 Saunders, Nicolas J.: Állatszellemelek
<http://bestiarium.net>
<http://etimologias.dechile.net>
<http://www.terebess.hu>
<http://www.pitt.edu/~cepst22/~cepst22.html>
http://homepage.swissonline.ch/nimue/s_drachen.html

FALVAY KÁROLY

Nagyboldogasszony, egykor az augusztusi telehold

**Julius Ceasar Octavianus Augustus
(Vatikáni Múzeum)**

A pogány Nagyboldogasszony anya-leány kettőssége kozmikus tartalmú:¹ *a menny és a föld kettősség egysége*. A kettősség első részének mennyei párhuzamában az anya a személytelen anyagi természet virtuális (nem valóságos) személyisége (szellemisége): a *Nagyboldogasszony*. A kisasszony leány a megszemélyesült mennyei istenasszony: a Boldogasszony. Földi párhuzama a gyermeket váró fiatal nő (meny, menyecske, menyasszony). A mitológiai és a nyelvi párhuzam a két tér-idő (az örökkévalóság időtlensége és a földi tér-idő időhöz kötöttsége) összefüggésének erős bizonyosságát és rendkívüli régiségét is felmutatja. Mindezt megerősíti a magyar Mária-ünnepben megőrződött Nagyboldogasszony-ünnep, melyhez évköri időszakokhoz kötött leány- (dec. 8.-szept. 8.) és fiúgyermek (márc. 25.-dec. 25.) fogadásának és születésének ünnepei kapcsolódnak. Az évkörön így jelentkező hét ünnep természeteti kapcsolódású: a leány az évkör sötét, a fiú az évkör világos időszakában jelenik meg. A

¹ New-Catholic Encyclopaedia, Vol. 1-15, McGraw Hill, 1967. Az Új katolikus enciklopédia szerint a világképet kozmikus és teológiailag lehet értelmezni, mely a II. vatikáni zsinat megfogalmazását követően jelent meg.

Nagyboldogasszony-ünnep közepén van, holdünnepként a Nap évköri párhuzamában.

A székesfehérvári bazilika építését, koronázótemplom jellegének kialakítását, felszerelését valamint *Nagyboldogasszony* elnevezését, maga első királyunk, István határozta el. Ez az elnevezés, ha történészként a király felelősségéről gondolkodunk, nem történhetett másként. A koronázóbazilika, mely egyben királyi temetőhelynek is készült, az elmúlt ezredév viharainak esett áldozatul. Emlékhelyét - a remények szerint - a jövő fogja a nemzet egészségének figyelme mellett, a szent helynek megfelelően rendezni. A Kárpát-medencében kialakult ősvallásunk gyökerei István király tervével - úgy tűnik - világosan állnak előttünk. Úgy látjuk, a hittérítéssel összefüggő átalakulásban a történettudomány nem foglalkozott a honfoglalás előtt a Kárpát-medencében élő népek szellemi és - ezzel összefüggő - vallási képzetével.

Augusztus 15., a pogány Nagyboldogasszony ünnepnapja

Mit érthetünk ezen az ünnepi napon, mi lehetett az ünnep antik tartalma, melyet az ország egész lakossága ismerhetett? Mai ésszel magát az ünnep napját hogyan ismerhették föl együttesen és egyszerre az ország lakosai? Ezekről a fontos és lényeges ismeretekről hallgat a történettudomány.

A válasz pedig megdöbbentően egyszerű: *az időpont az augusztusi telehold napja, a Nagyboldogasszony napja. Az őseurópai antikvitásban jól ismert görög Phoibé/Artemisz holdistennőpáros ünnepének magyar „Nagyboldogasszonya és Kisasszony leánya” volt, akik magukba ölelték a görög Artemisz és Démétér istenasszonyok szerepét és tulajdonságaikat is.*²

Az évkörben az *Oroszlán* állatövről és ennek megfelelő „királyi” időszakról van szó. Ez a római Octavianus Augustus császárhoz is kötődik, akit a

² Phoibé Gaiának, a Földistennőnek és férjének Uranosz-nak a leánya volt.

római nép nevezett el „fenséges”-nek „augustus”-nak és a katolikus egyház is átvette az elnevezést. (Octavus egyben a „nyolcadik” jelentésű holdhónap is!)

A különböző időszakokból származó istennők eredete Gaia és Uranosz egyik titán leányában, *Phoibében* egyesül. Az Ókori lexikon megtoldja az istennő szerepkörét: 1. Testvére, a szintén titán Themisz istennő kultuszát követően és Apollóét megelőzően ő volt a delphoi jóshely istenasszonya. 2. Artemisz egyik mellékneve tehát Luna (hold). 3. *Idasz*, az Ida-hegyi Daktüluszok (varázslók) nagyasszonya. 4. Léda leánya. 5. Fában élő és vele együtt élő-haló nimfa (hamadriasz). 6. Amazon, harcos leány (Pecz, 1904).

Phoibé leánytestvére, *Themisz* a jogrend megszemélyesítése, ami nyilván annak a gondolatnak a megtestesítése, hogy minden napfényre kerül (bíráskodás). Homérosz is úgy tekinti, mint igazságost, gyűlésre hívja a férfiakat, majd ismét felosztatja tanácskozájukat (Pecz, 1904).

Augusztus 15-én tehát király- és (eredetileg) királynőünnepről³ van szó, amikor az ünnepség nyilvánvalóan István királyunk koronázásával kezdődik, és bíráskodásával folytatódik. A király bíráskodásának országos igénye része volt kétszáz évvel később még az Aranybulla királyi kötelezettségének is.

A honfoglalást követően a Kárpát-medencében együtt élt a honfoglalás fegyveres erejét képező fiatalok, akik többségükben a pásztoréletet és az ezzel összefüggő támadó és védekező, valamint az élelemszerzéshez szükséges vadászati ismereteket birtokolták. A Kárpát-medencében élők ezzel szemben a gabonatermelésben voltak járatosak, mert az itt élő népek az égei kultúra szellemi világában éltek, több ezer éves folyamat előzményének magas fokú ismeretével. Ez a kérdés nagyobb részben a régészettudomány kompetenciája, s Makkay János kutatásai alapján tudományosan ma még nem kielégítően rendezett⁴ Ha nem is az 1800-as években, de a XX. században

³ Mind Sumerban (Inanna, Istár), mind Egyiptomban (Ízisz) a mennynek és a földnek egyszemélyes királynői voltak, akiket a vaskorban váltott fel a királyság önálló intézménye. A király mindig a trón „ölében” ült, emlékeztetve a korábbi királynőre. Kr. e. 3000-ben Nammu, Úr bölcs királya „Inanna, a Menny és Föld királynője” szolgájaként írt alá.

⁴ Makkay János: Magyarok - avarok, szlávok, 2003. A szerző kiadása.

már meg kellett volna indítani a honfoglalás és hittérítés előzményeinek, következményeinek kutatását. Mindez a mára és a holnapra vár.

Bennünket elsősorban a magyar nép ősválásának emlékei érdekelnek, tájékozódnunk kell a Kárpát-medencei avar kor késői időszakának folyamatban élő népességéről és azok valószínű világméretű, akik a lakosság nyilvánvaló többségét képviselték, ami csak az őseurópai antik mezőgazdasági és szellemi kultúra maradványait tartalmazhatja.

A magyar nép életben maradásának történelme bizonyítja a múltat megtartó és a jövőt építő király helyes taktikáját. A hittérítés végrehajtása mellett megállapításunk szellemiségének legerősebb bizonyítéka a tervezett koronázótemplom elnevezése: Nagyboldogasszony-templom. A Nagyboldogasszony nem más, mint az antikvitásból a Kárpát-medencében ismert pogány istenasszony, aki az életadó környezet már igen korai gabonatermelésében és megkezdett állattartásában kiemelkedő szerepet kapott.

A legújabb régészeti kutatások, a feltárt temetők számának, a sírok sajátosságainak elemzése és statisztikai vizsgálata már ellene szólnak az elmúlt két évszázad tudományosan feltételezett Kárpát-medencei lakatlanságának, a késő avar kor népessége eltűnésének, az Alföld és a Dunántúl ürességének (Makkay, 2003).

István király tudatos terveként telepítette királyi központját Székesfehérvárra, amit a korszerű szaktudomány is elismert. A koronázóbazilika Nagyboldogasszony elnevezésével a király a tisztelet bizonyosságát mutatta a medence feltehető előmagyar népessége megbecsülésének, amikor a másik oldalon Európa akkori urai az új, a teljesen más keresztény szellemiség azonnali átvételét követelték tőle. (Például később VII. Gergely pápa fenyegető leveleivel Szent Péter és Pál, azaz a Vatikán azonnali főnhatóságának elismerését követelte közel száz év múlva még Szent Lászlótól is).⁵ Az ünnep régi tartalmának megülése emiatt maradt meg a keresztény Gergely-naptárban is. *Európában ma egyedül őrzi napjainkig a magyar Nagyboldogasszony-ünnep az őseurópai antikvitás Kárpát-medencei emlékét.*

„1246-ban villámcapásként éri a hír IV. Bé-

⁵ Gerics József: *Judicium Dei in Athleta Patriae*. Tanulmányok a Szent László-történethez. Szent István Társ.

lát, Európát” - írja Zolnai László. Kujuk kán, az Arany Horda vezére megírja a pápának, hogy Európa és Magyarország ellen támad. Ekkoriban írja Béla király emlékezetes levelét - a magyar történet legfájdalmasabb episztoláját - IV. Ince pápának. Kujuk kán mozgolódásának hírére IV. Béla a védtelen, sík földi polgár városok lakosait - olykor kényszerrel is - ezekbe az újonnan épülő hegyi várakba telepíti.

Buda várának felépítése 1243-ban kezdődött meg. Buda városának szabadságait a király adta. Ennek következménye, hogy a város csak a királytól függött, neki engedelmeskedett, hűséggel elsősorban a királynak tartozott. Buda városának *Jogkönyve* megmaradt a XIV. századból. A király századokon át megengedi, hogy a budai polgárság a székesfehérvári koronázási ünnepségen megjelenjen. Koronázáskor a budai bíró, a tanácsurak, a patriciátus tagjai páncélt öltenek, Székesfehérvárra vonulnak, s a fehérvári koronázótemplom, az ottani Nagyboldogasszony-templom kapuját őrzik addig, amíg a koronázási szertartás zajlik. A koronázás után a budai polgárok székesfehérvári szállására, majd Budára, székvárosába (tehát nem Esztergomba) kísérik az új uralkodót.

Mátyás király címere a budavári Nagyboldogasszony-templom déli tornyából

A város - mint azt a *Jogkönyv* is kimondja - nagy tisztségben részesíti az uralkodót, ha az hosszabb idő után tér vissza fővárosába. Ilyenkor csakúgy, mint koronázások, királyi lakodalmak idején, a város lakossága ünneplő ruhát ölt, megszegeneti a harangokat, s az összes templom és kolostor papságával együtt égő gyertyákkal, zászlókat, sőt az oltáriszentséget is hordozva, valószínűs körmenettel járul az érkező király elé. A királyt a bíró és az esküdtek már a város falai előtt fogadják, majd kíséretébe szegődnek s egészen a palotáig kísérik. *Megállanak a budavári Nagyboldogasszony-templomnál*, ahol a papság Te Deumot mond.⁶

XIII. századi oszlopfő a budavári Nagyboldogasszony-templomból

Ma - nálunk is, mint másutt - augusztus 15. az „égbe felvett Szent Mária” emlékűnnep, de nincs feledve az egykori magyar Nagyboldogasszony sem.

Az 1800-as évek utolsó évtizedeiben a Szegegy környéki asszonyok még nagy ünnepként tartották számon, mint ahogy azt a katolikus pap, Kálmány Lajos feljegyezte gyűjtési anyagában, melyet a Magyar Tudományos Akadémia adott ki (Kálmány, 1885).

A magyar istennők szerepkörében kiemelkedő figyelem övezi az új élet születésében történő segítségadást. A görög antikvitás ezt a szerepkört Déméter istenasszonyhoz köti, az eleuziai, „beavatással” kapcsolatos misztériumok megfogalmazójához és elterjesztőjéhez. A születés a legszorosabb kapcsolatban van az „ősvízzel” (a magzatvízzel). Kerényi Károly a *Prótozonos Koré* című

⁶ Zolnai László: Ünnepek és hétköznap a középkori Budán, Gondolat, 1975.

tanulmányában megemlékezik a szertartás befejező eseményéről, ami az athéni Dipilon-kútnál játszódik le, fáklyás felvonulással és tánccal. Majd ennek végeztével két, vízzel megtöltött edényt döntenek ki, egyiket keletre, másikat nyugatra (az élet kezdetére és végére). Szerző felfigyelt az erdélyi hétfalusi csángók templomi esküvőjéhez kapcsolódó, templomi bejáratnál álló vizesfokánokra, melyekbe pénzt dobálnak, a gyermekek pedig kiöntik a vizet és hozzájutnak a pénzekhez. A somogyi és göcseji falvakban az 1900-as századfordulón még gyakori volt az esküvő vagy a kontyolás utáni kútra kísérés, és a fejen hordott, vízzel telt sajtár felrúgása. A tojásra pedig rá kellett lépni, hogy az asszony majd könnyen szüljön.

[Hófer Tamás gyűjtése több falubelítől (Nemespátró, 1951) és szerző gyűjtése (Nemespátró, 1979). Gönczi Ferenc hasonlót említ két megjelenés leírásban is (Muraköz, Göcsej, Hetés, 1881, 1910).]

Első esetben sikerült kimutatni, hogy egy „teremtés”-kezdet fogalommal összefüggő őseurópai vallási szertartás a Kárpát-medencében való - eddig figyelembe nem vett - kétségtelen magyar jelenlét bizonyossága. [Kerényi Károly egyébként úgy beszél az eleuziai szertartásról, hogy az „északról jött hozzánk a lóval” („hozzánk” - a görögökhöz!).] Így olyan Kárpát-medencei vallási szertartást említhetünk, amely 6-7000 év távolaról mesél - mint az augusztusi telehold!

**A kőszegi Szent Erzsébet-kazula (miseruha). Nagyboldogasszony
(Magyar Nemzeti Múzeum)**